

Til:
Thomas Stødle Opheimsgata 31 5750
Rasmussen
Kristian Eide Jensen Plansjef 5750 ODDA
Ole Vegard Skauge

Deres ref. Arkivsakid-doknr: 15/569-108 Saksbeh: Jorunn Monrad Arkivkode Dato:
 Journalpostid: 2016008231 Telefon: 53654675 K2 - C50 11.05.2016

Byantikvars uttalelse om kulturminner på barnehagetomt i Skare

På forespørsel av områdeleder Samfunsutvikling har byantikvar synfart tomten i Skare og innhentet opplysninger om de gamle murene og brohodet som er synlige på tomten.

Det er snakk om en bro fra rundt 1780. Det har fantes flere slike broer i området, men alle er tapt. Sett i sammenheng med broene ved Låtefoss, Steinaberg og Grønsdal kunne denne broen, som er betydelig eldre, ha hatt stor betydning som historiebærer. Et åpent vassdrag med dyreliv legges dessuten i rør, noe fylkesmannen har frarådet.

At broen i dag ikke kan reddes skyldes en hel rekke større og mindre feil, forseelser og uaktsomheter. Det er ingen enkeltperson eller enkelttiltak som kan ilegges ansvaret. Det er imidlertid mange som kunne ha avverget dette, og dette tapet av et kulturminne kan kanskje inspirere bedre rutiner i kommunen. Det er derfor nyttig å oppsummere hendelsesforløpet.

Foto viser tomta i skrivende stund. Ny reguleringsplan er ikke vedtatt, men deler av tomta er blitt fylt og planert av tidligere eier. Bekken i forgrunnen skal ifølge planene (under behandling) legges i rør.

Et levende kraftsenter

Meieriet kulturhus
Telefaks:
Opheimsgata 31
5750 ODDA

Org.nr: 964 967 814
Bankgiro: 3201.50.24584
Innbetaling skatt: 6345.06.12288

Telefon: 53 65 40 00
Telefaks: 53 65 40 51
Epost: epost@odda.kommune.no

Broen og ferdavegen

Fotografiet ovenfor viser brohodet og deler av den murte veien. Veien er blitt kartlagt av Olav Fagerbakke, som forteller at Amtmann Koren fikk registret bruer i 1786, og at veien denne broen ligger langs eksisterte på den tiden. Byantikvar har fått vite at broen het Nautabrue fordi kyrne brukte den, at bekken var dobbelt så stor før en bonde drenerte en myr og omdirigerte en del av vannet til Låtevannet, og at den var i bruk frem til årene etter 2. verdenskrig men at treverket mellom brohodene ble fjernet noen år senere fordi de var råtne og kunne knekke

Fotografiet ovenfor viser en bro av samme typen (det har ikke vært mulig å finne noe fotografi av broen i Skare). Slike broer ble bygget lenge før folk lærte å bygge hvelvbroer som de i Grønsdal og ved Låtefoss.

Fagerbakke forteller at før folk begynte å bygge broer sent på 1700-tallet så brukte de andre veier (se hans publikasjon «Eldre ferdaveger i Odda og Røldal»). Han har tegnet inn nettet av veier fra før og etter slutten av 1700-tallet, og det er mange slike gamle ferdaveger i Skare (se hans publikasjon «Eldre ferdaveger i Odda og Røldal»).

Planer og saksbehandling

I 2007 reguleres området til boliger. Det fremmes sak, og fylkesmannen kommer med følgende kommentar: «Vi legg merke til at bekk i området er planlagt rørlagd. Det kan verte eit positivt element i reguleringsområdet og vi rår til at den fortset å vera open». Fylkeskonservator kommer med lignende innspill, og nevner også veien «Eit parti av den gamle Reinsnosvegen var svært tydeleg med fint mura brukar og vegkropp, nokre stabbesteiner står og på plass. I forslaget til reguleringsføresegner går det frem at bekken kan leggjast heilt eller delvis i røyr. Kultur- og idrettsavdelinga oppmodar Odda kommune om at planen vert omarbeidd slik at den gamle vegen vert teke vare på/brukt som vegtilkomst til bustadfeltet». I saksdokumentet blir dette imidlertid ignorert: «Etter synfaring seier rådmannen seg einig i utbyggjar sin konklusjon om at dei gamle vegmurane i området ikkje kan nyttast i det nye prosjektet». I dokumentet nevnes det ikke om man bør revurdere rørlegging (sak 029/07, kommunestyre 20.6.07).

I reguleringsplanen for Vetlebekken, området på den andre siden av veien som Storebekken renner gjennom, vedtatt to år senere, finner vi imidlertid følgende planbestemmelse: «Bekken som er friluftsområde i vatn skal haldast open i si naturleg form, og skal ikkje skadast som leveområde for dyreliv». Her har man dessuten valgt å følge Fylkesmannens anbefaling om å legge inn en byggegrens mot vassdraget («Ein vel å legge inn ei byggegrens mot bekken på 4 meter, for å imøtekomme merknaden frå FY»). Det kan bemerkes at i planomtalen for Vetlebekken står det at kulturseksjonen til Hordaland fylkeskommune har vært på synfaring, men «ikkje så på området som problematisk i høve til kulturminne». Følgende er et sitat fra fylkeskonservators uttalelse: «Vi ber om at eventuelle kulturminneinteresser vert omtalte, verneverdiane vurderte og teke omsyn til i det vidare planarbeidet. Her er det viktig å få frem ikkje berre fornminne og bygningar/bygningsmiljø, men og steingarder, gamle ferdselsårer, utmarksminne, tekniske kulturminne, kulturlandskap, m.m.». Dette nevnes i saken men blir ikke drøftet (sak 027/9, vedtatt av kommunestyre 20.5.2009).

Saken fra 2009 er relevant ikke bare fordi fylkeskommunens anbefalinger om kartlegging av kulturminner er blitt ignorert, men fordi barnehagetomten ble fylt ut i 2014 ca., og et politisk vedtak om å legge inn en byggegrens mot bekken og ikke skade den som leveområde for

dyreliv fra 2009 burde ha hatt anvendelse også for andre deler av bekken. Også når barnehagetomten ble omregulert for kort tid siden kunne man ha tatt hensyn til de nye bestemmelsene for bekken.

Kulturminnene i Skare er ikke registrert i SEFRAK-registeret. Pr. dags dato har ikke kommunen rutiner for vern av bygninger og infrastruktur som ikke er fredet eller inkludert i SEFRAK-registeret, og byantikvar blir bare rådført i planer og byggesaker når ansatte i teknisk avdeling anser det som nødvendig. Dette er problematisk. Det kreves kulturminnekompetanse for å vurdere om en plan eller en byggesak berører kulturminneinteresser. Det er kommunen som har ansvaret for å invadere egne kulturminneinteresser etter plan- og bygningsloven, og dette inkluderer kulturminner uten formell status.

Denne kartleggingen av saken har anvendelse både for denne og for andre saker der kulturminneinteresser er involvert, fordi den viser at tapet av et viktig kulturminne kunne ha vært unngått hvis man hadde fulgt fylkeskommunens eller fylkesmannens anbefalinger, og tatt et senere politisk vedtak til følge.

Byantikvars anbefaling

Nå som halve broen er ødelagt av fylling og rørene ligger klare, har det liten hensikt å utsette bygging av barnehage.

Det er imidlertid fullt mulig å planlegge og gjennomføre avbøtende tiltak. Kommunen kan samarbeide med innbyggere og lokallag for å identifisere en trase av ferdavegene som har god formidlingsverdi og som kan bli et godt turområde, restaurere vegen og tilrettelegge turområdet, sette opp infotavler og formidle historien om ferdavegene gjennom media. Et slikt tiltak bør anses som en nødvendig konsekvens av skaden som påføres kulturminnet, kulturlandskapet og dyrelivet som følge av nedbygging av broen og rørlegging av bekken.

Vennlig hilsen
For Meieriet kulturhus

Jorunn Monrad
Byantikvar

Kopi til:

Bjørn Gunnar Haaland
Lage Thune Myrberget

Opheimsgata 31
Opheimsgata 31

5750
5750

ODDA
ODDA